

2. Gunasekaran, A.; Ngai, E.W. The future of operations management: An outlook and analysis. *Int. J. Prod. Econ.* 2012,135, 687-701
3. Van Wassenhove, L.N.; Besiou, M. Complex problems with multiple stakeholders: How to bridge the gap between reality and OR/MS? *J. Bus. Econ.* 2013, 83, 87-97. [CrossRef]
4. Govindan, K.; Soleimani, H. A review of reverse logistics and closed-loop supply chains: A Journal of Cleaner Production focus. *J. Clean. Prod.* 2017,142, 371-384. [CrossRef]

ДИХА М. В.

Хмельницький національний університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Для забезпечення найефективнішого формату інтеграції економіки країни у світове господарство держава повинна застосовувати широкий набір інструментарію для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Комплекс інструментів забезпечення диверсифікаційних зрушень у зовнішньоторговельній сфері та стимулювання національних товаровиробників постійно удосконалюються і розширюються. Ускладнення механізмів зовнішньоторговельної політики, розширення сфери її використання відбувається насамперед за рахунок нетарифних методів регулювання.

Тривалий час у міжнародній практиці переважало використання нетарифного інструментарію щодо додаткових бар'єрів у міжнародному русі товарів і послуг на кордоні митних територій, серед яких паратарифні заходи, імпорتنі збори, кількісні обмеження, заходи цінового і фінансового контролю тощо. Все більш поширеною та ефективною стає зовнішньоторговельна політика та практика, яка спрямована на сприяння чи створення перешкод для низки етапів міжнародного виробництва і збуту продукції шляхом використання відповідного інструментарію поза межами кордонів митних територій. Ефективність зв'язків між кооперантами з різних країн і доступність на зовнішні ринки все більше визначають заходи державного регулювання внутрішніх виробничих і торговельних відносин (технічні бар'єри у торгівлі, санітарні і фіто-санітарні заходи, правила визначення країни походження товару, сервісне на післяпродажне обслуговування, обмеження, пов'язані зі збутом, внутрішні і експортні субсидії тощо).

Залежно від інструменту застосування нетарифні методи поділяють на економічні (демпінг, експортні кредити та субсидії, надання пільг, внутрішні податки та збори); адміністративні (технічні бар'єри, вимоги про вміст місцевих компонентів, політика в рамках державних

закупівель, кількісні обмеження); правові (правові режими, двосторонні угоди, міжнародні конвенції). Важливо зазначити, що нетарифні методи регулювання можуть бути спрямовані як на регулювання (обмеження або стимулювання) імпорту/експорту (кількісні обмеження, ліцензування), так і на стимулювання експорту (експортні субсидії) чи лише обмеження імпорту. В контексті регулювання товарної та географічної диверсифікації зовнішньої торгівлі заслуговує на увагу класифікація нетарифних обмежень за методикою П. Ліндєрта.

Для належного здійснення регуляторних функцій важливим є добросовісне та професійне функціонування державних інституцій, які повинні забезпечувати ефективне та прозоре переміщення товарів та послуг через митний кордон, сприяти розвитку транспортної і комунікаційної інфраструктури, їх демонополізації, забезпечувати сприятливий інвестиційний клімат, адже останній прямо пов'язаний з активізацією диверсифікаційних зрушень у зовнішньоторговельній сфері.

Здійснення зовнішньоторговельної політики України має розглядатися крізь парадигму активізації національної економіки в системі МЄВ через участь у глобальних ланцюгах доданої вартості. Завдяки активному формуванню та поширенню глобальних ланцюгів доданої вартості як феномену глобалізації, відбувається суттєве послаблення ідеологічних чинників в ідентифікації країнами світу своїх позицій у питаннях міжнародної торговельної політики. В умовах інтернаціоналізації дедалі більш поширеною практикою ТНК є фрагментація процесу виробництва товарів на окремі стадії і розміщення їх в різних регіонах світу з метою оптимізації використання ресурсного потенціалу. Складна мережа світогосподарських зв'язків обумовлює поліваріантність підходів і практик щодо формування і реалізації країнами своєї зовнішньоторговельної політики. Тому основною метою зовнішньоторговельної політики держави має бути здатність національної економіки відповідати критеріям ефективного залучення до глобальних ланцюгів, можливість брати участь у глобальних ланцюгах доданої вартості, що в сучасному світі є визначальним чинником інтеграції країн до світового господарства.

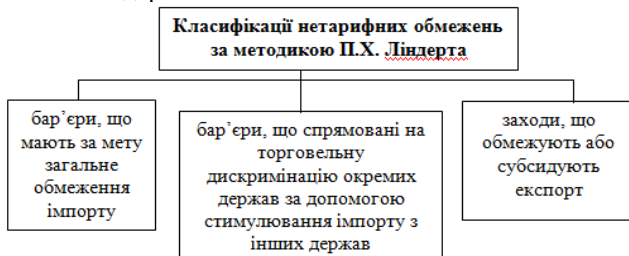

Рис. 1. Класифікація нетарифних обмежень за методикою П. Ліндєрта

Система державного регулювання зовнішньоторговельної сфери національної економіки за наявного у світі рівня інтернаціоналізації виробництва і поглибленості міжнародного поділу праці є складним механізмом. Тому використання тих чи інших інструментів зовнішньоторговельної політики повинно залежати від висновків ретельного аналізу можливих наслідків їх впливу на внутрішню економіку та економіку торгових партнерів. Відтак, наприклад, ухвалюючи рішення про використання протекціоністських заходів, уряди країн мають оцінювати їх кумулятивний вплив на розвиток національної економіки і враховувати можливі відповідні заходи країн-контрагентів.

Ефективна диверсифікаційна політика держави у сфері зовнішньої торгівлі можлива лише при врахуванні ключових світових тенденцій і функціонування світового господарства (які здебільшого проявляються у формуванні глобальних ланцюгів доданої вартості), при забезпеченні системного підходу у питаннях реалізації переваг національної економіки за існуючих умов розвитку і міжнародного поділу праці.

Література

1. Диха М.В. Стимулювання експорту України та роль державних фінансів у цьому процесі / М.В. Диха // Вісник Житомир. держ. технологіч. ун-ту. – Житомир, 2012. – № 4 (62). – С. 364–367.
2. Диха М.В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети / М.В. Диха // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 47–58.
3. Линдерт П. Х. Экономика мирохозяйственных связей / П. Х. Линдерт. М., 1992. – 515 с. http://books.zntu.edu.ua/book_info.pl?id=2443
4. Dykha Mariia V. Economic mechanism toolkit for state regulation of socioeconomic processes / Mariia V. Dykha // Actual Problems of Economics. – 2016. – № 5 (179). – P. 20–29.
5. Voynarenko M. Modeling the influence of economic factors on the management of business processes of cluster association enterprises / M. Voynarenko, M. Dykha, V. Hurochkina at all // Espacios. – 2020. – 41(12). <http://www./revistaespacios.com/a20v41n12/a20v41n11p17.pdf>

ДОНЧЕНКО Т. В.

Хмельницький національний університет

ПОДАТКОВІ НОВАЦІЇ ДЛЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Мало хто у світі був готовий до ситуації стрімкого розповсюдження коронавірусної інфекції у 2020 році. Особливого удару відчув реальний сектор економіки, суб'єкти підприємництва та звичайні пра-